

การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง
: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองโนนสูง-น้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
Participation of Community Leaders and Citizens in Developing a Strong Community
: A Case Study of Nonsoong-Namkam Municipality, Muang District,
Udon Thani Province

พิมพ์วัลลภย์ आयวัฒน์

พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุดรธานี จังหวัดอุดรธานี 41330
โทร 080-0092900 โทรสาร 042-295404 Email: happyynam007@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง และปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการศึกษาจากเอกสาร มีแหล่งข้อมูลที่สำคัญในการเก็บข้อมูลคือผู้นำชุมชน และประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองโนนสูง-น้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม SPSS และนำเสนอผลการศึกษาระบบเชิงปริมาณและพรรณนา ผลการศึกษา พบว่า ผู้นำชุมชนและประชาชนมีแนวคิดในการพัฒนาชุมชน เน้นบทบาทหน้าที่ของทุกคนในชุมชนต้องช่วยกันตั้งแต่เข้าร่วมกิจกรรม การดำเนินงาน และการประเมินผล รวมถึงการแสดงความคิดเห็นผ่านเวทีประชาคม การทำแผนชุมชน และการรวมกลุ่มเพื่ออำนาจการต่อรองในขอบเขตของการตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาของชุมชน โดยได้รับประสบการณ์การพัฒนาจากบุคคลภายในและภายนอกชุมชน รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนจะแสดงออกในลักษณะการตัดสินใจ การควบคุมกำกับดำเนินงานให้เป็นไปตามแผน ส่วนประชาชนแสดงออกในลักษณะของการปฏิบัติตามแผน ภายใต้การตัดสินใจด้วยตนเอง ประชาชนได้รับผลประโยชน์คือ ปัญหาของชุมชนได้รับการแก้ไข ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำแผนชุมชนมากขึ้น ได้รับงบประมาณชุมชนมากขึ้น ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ด้านปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ อาชีพ รายได้ การศึกษา มีผลต่อการพัฒนาชุมชนน้อย และด้านปัจจัยภายนอก เช่น การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชน การสนับสนุนทางสังคม ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและเอกชน มีผลต่อการพัฒนาชุมชนมาก กล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งมากกว่าทุนทางสังคม ผลการศึกษาในครั้งนี้ มีประโยชน์ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง โดยเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจถึงแนวคิด ประสบการณ์ ของผู้นำและประชาชนในการกำหนดนโยบาย แก้ไขปัญหา ประเมินผล การพัฒนาชุมชนของตนเอง เข้าใจถึงการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนในการพัฒนาชุมชน และนำไปใช้เป็นแนวทางปรับใช้เพื่อพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่อื่นๆต่อไป

คำสำคัญ: ชุมชน การมีส่วนร่วม การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง

ABSTRACT

This study aimed to examine the participation of community leader and citizens as well as the factors relating to the development of a strong community of Nonsoong-Namkam Municipality, Muang District, Udon Thani Province. The data were collected by using questionnaires, non-participation observation and documents. Data collection was gained from community leaders and citizens. The SPSS Program was used for processing the data analysis. The study result was indicated in a quantitative and descriptive format. The study found that community leader and citizens indicated that the community development is the responsibility of every person in the community. The participation must be involved from the start of all activities and during the implementation throughout the evaluation. Additionally, they must participate and share ideas through the community platform, the meeting of making community plan, and the gathering in acquiring necessary supports from related agencies. Moreover, they should be trained by both local and external officers. Pattern of

community leaders in participation was expressed in terms of decision-making, managing and monitoring the plan while the citizens follow the plan but with their own decision. The benefits gained were an ability to resolve community problems and more cooperation from citizens to participate in development planning. This also entails more government funding. Factors related the development of a strong community were pointed out that individual factors such as gender, age, profession, income and educational level were less important than participation of community leaders and citizens, social support, beliefs, custom and culture, and support from government and private. In conclusion, this study will be beneficial for stakeholders in developing a strong community as the guideline for understanding the participation of community leaders and citizens. Furthermore, this study can be applied to examine similar study in other communities.

Keywords: community, participation, development of a strong community

1. บทนำ

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายการดำเนินงานที่มุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเน้นการทำงานเชิงบูรณาการและการให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมพัฒนาแบบองค์รวม สู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553) สำหรับสถานะด้านชุมชน พบว่า สังคมไทยได้ปรับตัวเข้าสู่ยุคของการเปลี่ยนแปลงจากชนบทสู่เมืองอย่างต่อเนื่อง ขณะที่การพัฒนาชนบทกับเมืองมีลักษณะแยกส่วนส่งผลให้เกิดความไม่สมดุลของการพัฒนาของชุมชนชนบท รัฐบาลจึงส่งเสริมให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาและการจัดการความรู้อย่างมากขึ้น ส่งผลให้ชุมชนมีการรวมตัว รวมกลุ่มและมีการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้สามารถจัดการกับปัญหาที่มากกระทบกับชุมชนได้ในระดับหนึ่ง พร้อมทั้งมีการเตรียมความพร้อมของท้องถิ่นให้สามารถปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น การส่งเสริมกระบวนการประชาคมในการจัดทำแผนของส่วนท้องถิ่นและอำเภอ รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชน การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน และกระบวนการมีส่วนร่วมสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่ชุมชน ในขณะเดียวกัน การพัฒนาต้องให้ความสำคัญควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านวัฒนธรรม ค่านิยมที่ดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้ถูกละเลยและมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ ทั้งระบบคุณค่าของสังคมไทยในเรื่องจิตสาธารณะ ความเอื้ออาทร และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (พีรธร บุญรัตน์พันธุ์ และคณะ, 2552) (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2547)

การมีส่วนร่วม คือ การที่ทุกภาคส่วนเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วยความสมัครใจ เห็นพ้องต้องกันที่จะดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนของตนเอง และเป็นกระบวนการอย่างสร้างสรรค์ โดยเข้ามาเกี่ยวข้องกับทั้งกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินงาน ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมประเมินผลในโครงการ (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2547) และในการศึกษาเรื่องแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น Gary Green and Anna Haines (2011) และ Rhonda Phillips and Robert Pittman (2009) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) ซึ่งสรุปสาระพอเป็นสังเขปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ เป็นการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้ร่วมกิจกรรม ภายใต้ปัญหา และความต้องการของพื้นที่ โดยดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และนโยบาย โดยการที่บุคคลหรือคณะบุคคลในชุมชนเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ ในเรื่องต่างๆและกิจกรรมต่างๆที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อชุมชนโดยรวม ความสำเร็จในการปฏิบัติงานขึ้นอยู่กับความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องที่ร่วมกันปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งในการดำเนินการที่บุคคลหรือคณะบุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน บุคคลจะต้องมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง (Involvement) ในการดำเนินการหรือปฏิบัติการกิจต่างๆ อันเป็นผลให้บุคคลนั้น มีความผูกพัน (Commitment) ต่อกิจกรรมและการปฏิบัติงานในที่สุด และผลลัพธ์สุดท้ายคือการที่ประชาชนได้รับประโยชน์ที่ยั่งยืนต่อไป

ดังนั้น การศึกษา แนวคิด ประสบการณ์ การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนในการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง จะสามารถนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชนทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ได้ตรงกับสภาพปัญหา และสามารถติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานตั้งแต่การเริ่มกำหนดแผน นโยบาย การแก้ไขปัญหาต่างๆในชุมชน อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งที่ยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง ของผู้นำชุมชนและประชาชนในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง
- 2.2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง
- 2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง

3. วิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำและประชาชนในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเมืองน่าอยู่ : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองโนนสูง-น้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เป็นการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพไปพร้อมๆกัน โดยภาพรวมได้นำเสนอผลการศึกษาในเชิงปริมาณในชั้นแรกเพื่อลดความมีอคติ ความเอนเอียงที่อาจเกิดขึ้นได้พร้อมกันนั้นเพื่อให้การนำเสนอในเชิงปริมาณมีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นได้นำคำถามปลายเปิดที่ได้รับและจากการสังเกต การพูดคุยมาบรรยายเสริมเป็นขั้นที่สอง ผู้ศึกษาได้กำหนดระเบียบวิธีศึกษาไว้ 2 ส่วน คือ

3.1 การศึกษาจากเอกสาร (Document Study) เป็นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและรวบรวม แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เกี่ยวกับแนวคิด ประสบการณ์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ตลอดจนผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนต่างๆ เพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์เหตุการณ์ที่ผ่านมากับปัจจุบัน

3.2 การศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นการศึกษาโดยวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยการใช้แบบสอบถาม การสังเกต ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองโนนสูง-น้ำคำ อาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 1 ปี และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านพื้นที่การปกครองของเทศบาลเมืองโนนสูง-น้ำคำ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 ราย เครื่องมือในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถาม แยกเป็น 3 ส่วน (1) ข้อมูลทั่วไป (2) ข้อมูลที่เกี่ยวกับแนวคิด ประสบการณ์ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของผู้นำชุมชนและประชาชน (3) คำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงข้อคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวคิด ประสบการณ์ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนั้น นำเสนอในเชิงปริมาณประกอบกับเชิงพรรณนา โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ พบว่า ด้านผู้นำชุมชนจากจำนวนทั้งสิ้น 50 คน พบว่าเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยมีกลุ่มตัวอย่างเพศชายตอบแบบสอบถามจำนวน 31 ราย คิดเป็นร้อยละ 62 และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงตอบแบบสอบถามจำนวน 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 38 กลุ่มตัวอย่างประชาชนจากจำนวนทั้งสิ้น 350 คน เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยมีกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงตอบแบบสอบถามจำนวน 223 ราย คิดเป็นร้อยละ 63.7 และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายตอบแบบสอบถามจำนวน 127 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.3 อายุของกลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 46 – 55 ปี จำนวน 26 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.0 กลุ่มตัวอย่างประชาชนส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36 -45 ปี จำนวน 117 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.4 ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างทั้งผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 32,148 ราย คิดเป็นร้อยละ 64.0, 42.3 ตามลำดับ อาชีพของกลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชน พบว่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 17 ราย คิดเป็นร้อยละ 34.0 และกลุ่มตัวอย่างประชาชนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 126 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.0 รายได้ของกลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนอยู่ในระหว่าง 1,000 – 5,000 บาท จำนวน 27, 159 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.0, 45.4 ตามลำดับ

การมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง

การศึกษาครั้งนี้ พบว่า ด้านแนวคิดในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้งกลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มประชาชน คิดว่าทุกคนในชุมชนต้องช่วยกันพัฒนา จำนวน 43,278 ราย คิดเป็นร้อยละ 86.0,79.4 ตามลำดับ ด้านประสบการณ์เรียนรู้เรื่องการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้งกลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มประชาชนเคยมีประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง จำนวน 31,205 ราย คิดเป็นร้อยละ 62.0,58.6 ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีประสบการณ์การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งจากการเข้าร่วม ประชุม/อบรม/สัมมนา จำนวน 28 ราย คิดเป็นร้อยละ 56.0 ในส่วนกลุ่มตัวอย่างประชาชนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ จากการพูดคุยกับคนในชุมชนมาก่อน จำนวน 242 ราย คิดเป็นร้อยละ 69.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผน และนโยบาย ทั้งกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าการกำหนดแผนและนโยบายเป็นของทุกคนในชุมชน จำนวน 39,172 ราย คิดเป็นร้อยละ 78.0,49.1 ตามลำดับ ด้านการแก้ไขปัญหาของชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้ง กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยการประสานความร่วมมือในชุมชน จำนวน 37,162 ราย คิด เป็นร้อยละ 74.0,46.3 ตามลำดับ ด้านบทบาทการแก้ปัญหา ทั้งกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็น บทบาทหน้าที่ของทุกคนในชุมชน จำนวน 39,189 ราย คิดเป็นร้อยละ 78.0,54.0 ตามลำดับ ด้านการมีส่วนร่วม ประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาชุมชน กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่เข้าไปมีส่วนร่วม ตั้งแต่ระยะเริ่มต้นโครงการ มีจำนวน 41, 213 ราย คิดเป็นร้อยละ 82.0,60.9 ตามลำดับ ด้านบทบาทในการ ประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาชุมชน กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่ มองว่าบทบาท หน้าที่ในการประเมินผลโครงการเป็นของทุกคนในชุมชน จำนวน 43,137 ราย คิดเป็นร้อยละ 86.0,47.7 ตามลำดับ ด้านการประเมินผลการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนในโนนสูง-น้ำคำ กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชน ส่วนใหญ่ประเมินว่าชุมชนโนนสูง-น้ำคำเป็นชุมชนเข้มแข็ง จำนวน 35, 207 ราย คิดเป็นร้อยละ 70.0,59.1 ตามลำดับ

บทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง

การศึกษาครั้งนี้ พบว่า ด้านผู้มีบทบาทต่อการตัดสินใจในการมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ ตัดสินใจด้วยตนเอง จำนวน 31 ราย คิดเป็นร้อยละ 62.0 ส่วนกลุ่มตัวอย่างประชาชนส่วนใหญ่ พบว่า คนใน ครอบครัวมีผลต่อการตัดสินใจต่อการเข้าไปมีส่วนร่วม จำนวน 146 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.7 ด้านบทบาทในการ พัฒนาชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จากทั้งสองกลุ่ม มองว่าเป็นหน้าที่หลักของเทศบาล จำนวน 28, 203 ราย คิด เป็นร้อยละ 56.0, 58.0 ตามลำดับ ด้านลักษณะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มผู้นำ ชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่ พบว่า ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมโดยทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนในภาพรวม จำนวน 34, 195 ราย คิดเป็นร้อยละ 68.0, 55.7 ตามลำดับ ด้านลักษณะกิจกรรมในการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จากทั้งสองกลุ่มมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัด จำนวน 39, 274 ราย คิดเป็นร้อยละ 78.0, 78.3 ตามลำดับ ด้านการเข้าร่วมทำโครงการพัฒนาชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มผู้นำชุมชนและ ประชาชนส่วนใหญ่เคยมีส่วนร่วมในการทำโครงการพัฒนาชุมชน จำนวน 42, 307 ราย คิดเป็นร้อยละ 84.0, 87.7 ตามลำดับ ด้านช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมมีหลายช่องทาง ในกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มผู้นำชุมชน พบว่า ช่องทางที่ ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมคือ การเป็นคณะกรรมการในโครงการพัฒนาชุมชน จำนวน 50 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนในกลุ่มประชาชน พบว่า ช่องทางที่ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมคือ การเข้าร่วมเวทีประชาคม จำนวน 293 ราย คิดเป็นร้อยละ 83.7 ด้านผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในพัฒนาชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มผู้นำ ชุมชนมองว่าเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนมีสิทธิ มีเสียงในการเสนอความคิดเห็นที่จะนำพาชุมชนเปลี่ยนแปลงไปสู่ สิ่งที่ดีกว่า จำนวน 41ราย คิดเป็นร้อยละ 82.0 และประชาชนส่วนใหญ่ เห็นว่า ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชนทำให้ ปัญหาในชุมชนได้รับการแก้ไข ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน จำนวน 252 ราย คิดเป็น ร้อยละ 72.0

ปัจจัยภายนอก

การศึกษาครั้งนี้ พบว่า ด้านความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี ที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง กลุ่มตัวอย่าง ทั้งกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่ เห็นว่า ผู้นำควรเชื่อฟังผู้ใหญ่ ผู้อาวุโส ผู้มีประสบการณ์ เกี่ยวกับ คำแนะนำการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน จำนวน 29, 166 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.0, 53.1 ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้งผู้นำชุมชนและประชาชน เห็นว่า ประเพณีวัฒนธรรมมีผลต่อการพัฒนาชุมชนเป็นสิ่ง ดีงามที่ควรรักษาไว้และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง จำนวน 45,248 ราย คิดเป็นร้อยละ 90.0,70.8 ตามลำดับ ด้านองค์กรที่สนับสนุนการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่ มีความเห็นเหมือนกัน คือ องค์กรที่มีส่วนสนับสนุนหลักในการพัฒนาชุมชนมากที่สุด ได้แก่ กรมส่งเสริมการปกครอง ส่วนท้องถิ่น จำนวน จำนวน 38,187 ราย คิดเป็นร้อยละ 76.0,53.4 ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

ผลการศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และตัวแปรตาม ได้แก่ แนวคิด ประสบการณ์ การมีส่วนร่วมในการพัฒนา ชุมชน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชนกับประชาชนเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยอิสระที่เป็นปัจจัยส่วนบุคคลกับ ปัจจัยตามที่เป็นแนวคิด ประสบการณ์ทางการเมืองการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของทั้งสองกลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกันทาง นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อเปรียบเทียบปัจจัยอิสระที่เป็นปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยตามที่เป็นการมี ส่วนร่วมของการรวมกลุ่ม คือ กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กลุ่มทำปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ และกลุ่มผู้สูงอายุ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การวิเคราะห์กรณีศึกษา

จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง สามารถ วิเคราะห์ผลการศึกษากลุ่มกรณีศึกษา ดังนี้

แนวคิดในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของผู้นำชุมชนและประชาชนเน้นทุกคนในชุมชนช่วยกันพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้ร่วมกิจกรรมที่จะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาด้วยความสมัครใจและเป็น ประชาธิปไตย ตามแนวคิดของผู้นำชุมชนนั้น มุ่งประเด็นกระบวนการพัฒนาไปในทิศทางของการส่งเสริมและ สนับสนุน ภายใต้ความต้องการของชุมชน ความแตกต่างของสังคม เศรษฐกิจ โดยให้ความเห็นว่า การทำเวที ประชาคมเพื่อหาความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ยังควรเป็นหน้าที่หลักของเทศบาลที่ตนเองได้เลือกเป็นตัวแทน ในหน้าที่ บริหาร จัดการ ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนและประชาชนมีแนวคิดเหมือนกันในเรื่องของการมีส่วนร่วมของชุมชนมี ความสอดคล้องทางด้านความคิดต้องการของประชาชน ที่จะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเทศบาลทำหน้าที่ พัฒนาภายใต้แนวคิดที่สอดคล้องกับผู้นำชุมชน และมีเป้าหมายพัฒนาชุมชนตามความต้องการของชุมชน แต่ผู้นำ ชุมชนยังเห็นว่า การพัฒนาตามนโยบายของรัฐยังมีความจำเป็นในภาพรวม อย่างไรก็ตามประชาชนมีความต้องการ ให้ชุมชนพัฒนาไปตามธรรมชาติของชุมชน ในแบบค่อยเป็นค่อยไป จากแนวคิด ประสบการณ์การมีส่วนร่วมของการ พัฒนาชุมชนที่หลากหลายนำไปสู่ การกำหนดแผนและนโยบายการพัฒนาชุมชนของแต่ละชุมชนภายใต้การบริหาร จัดการของเทศบาลซึ่งตนเองเลือกเป็นตัวแทนเข้าไปเพื่อตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาของชุมชนทั้งทางด้าน การเมือง สังคม เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชน นอกจากนี้จะผลักดันแผน นโยบายในรูปของปัจเจก บุคคลแล้วยังมีการรวมกลุ่มขึ้นภายในกลุ่มชนมีความสัมพันธ์ ความต้องการและปัญหาที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้ผลักดันให้เกิดแผน นโยบาย ตามความ ต้องการของกลุ่ม สำหรับการประเมินผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาชุมชนนั้น ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วน ร่วมและตรวจสอบตั้งแต่เริ่มโครงการ ซึ่งมองในลักษณะของการเมืองใหม่นอกจากจะส่งตัวแทนเข้าไปบริหารจัดการ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ประชาชนยังเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นอีกชั้นหนึ่ง ผู้ศึกษาได้ให้ความหมายของกระบวนการนี้ว่าเป็นการเมืองแบบใหม่ในท้องถิ่น ที่ ชุมชนควบคุมกำกับให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนชุมชนและสอดคล้องกับนโยบายของผู้บริหารหรือกลุ่มการเมือง ท้องถิ่น ในส่วนของประชาชน การประเมินผลการดำเนินงานโครงการ เห็นตรงกันว่าควรเป็นเรื่องของทุกคนใน

ชุมชนต้องช่วยกันเข้าไปมีส่วนร่วมในการควบคุมกำกับให้เป็นไปตามแผนงานโครงการ เพื่อที่จะได้พัฒนาต่อเนื่อง หรือปรับปรุงในส่วนที่ยังเป็นปัญหา ประชาชนบางส่วนเห็นว่าการรวมกลุ่มในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน สามารถสนับสนุนด้านการมีอำนาจการต่อรอง การควบคุมกำกับ ซึ่งมีความสำคัญและต้องสอดคล้องกับแนวคิด ประสบการณ์ในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ที่เรียนรู้กันภายในชุมชนและการรับรู้ เรียนรู้ จากภายนอกชุมชนมา ปรับใช้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพพื้นที่ โดยไม่ควรปล่อยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานไปโดยลำพัง ด้านการประเมินผลการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองโนนสูง-น้ำคำ กลุ่มผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ ประเมินผลว่าชุมชนโนนสูง-น้ำคำเป็นชุมชนเข้มแข็งอยู่แล้ว สอดคล้องกับกลุ่มประชาชนส่วนใหญ่ที่ประเมินผลเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้นำชุมชนและประชาชนบางส่วน มองว่าชุมชนเทศบาลเมืองโนนสูง-น้ำคำ ยังสิ่งที่ทำให้ไม่มาอยู่ ด้วยเหตุผล การพัฒนาชุมชนในแนวทางปัจจุบันไม่ตอบสนองกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ประชาชนยังมีปัญหา การตอบสนองความต้องการเป็นไปเฉพาะกลุ่มหรือตามความต้องการของนักการเมืองท้องถิ่น บางกลุ่ม แผนนโยบายไม่ชัดเจน ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการต่างๆน้อย มีการครอบงำแบบราชการ การกำหนดรูปแบบ กิจกรรม งบประมาณไม่เป็นไปตามลักษณะของการดำเนินงานโดยท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนทางด้านการเมือง ลักษณะของการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม การพัฒนาของชุมชน ส่วนใหญ่ตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมด้วยตัวเอง ทั้งนี้สมาชิกในครอบครัว ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ เพื่อนบ้าน มีผลที่จะสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน โดยผู้มีบุญคุณ ผู้มีอิทธิพลในชุมชนอยู่ในลำดับท้ายสุด จะเห็นได้ว่าประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการเมืองท้องถิ่นมากขึ้นบนพื้นฐานของการมีสิทธิเสรีภาพในการเลือกตัวแทนของตนเองตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ลักษณะของการตอบแทนบุญคุณ การใช้อำนาจ อิทธิพลข่มขู่ ได้เริ่มลดน้อยลง ในส่วนของผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนอกจากการพัฒนา ควบคุม กำกับแล้วยังเข้าร่วมกิจกรรมส่วนรวมของชุมชนเช่น งานวัด งานวันสำคัญทางศาสนาและวันนักขัตฤกษ์ งานศพ งานรักความสงบเรียบร้อยของชุมชน การเป็นประธานในพิธีการต่างๆ การทำกิจกรรมที่เป็นตัวอย่างให้กับชุมชน เช่นกิจกรรมคัดแยกขยะในครัวเรือน การพึ่งตนเองแบบเศรษฐกิจพอเพียง ช่องทางของการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่ คือ ทำตามหน้าที่ กฎ ระเบียบ กติกาของชุมชนที่ตกลงร่วมกันในการพัฒนาชุมชนและทำตามแบบอย่างที่ดีของผู้นำชุมชน นอกจากนี้ ยังมีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ตามความต้องการ ความรู้ ความสามารถ และสภาพปัญหาของตนเอง การขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชนยังเป็นส่วนหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนมากขึ้นฐานะทางเศรษฐกิจและการเป็นตัวแทนพรรคการเมืองเป็นช่องทางสุดท้าย จะเห็นได้ว่าปัจจัยพื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมจึงควรมีลักษณะ คือ เปิดโอกาสให้ทุกคน ทุกกลุ่มในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนารูปแบบใด รูปแบบหนึ่ง โดยการเข้าร่วมอาจอยู่ในรูปของการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยตัวแทนก็ได้ ต้องมีการกำหนดเวลาที่แน่ชัด กำหนดลักษณะกิจกรรมที่แน่นอน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองได้ ในด้านการได้รับผลประโยชน์ กลุ่มของผู้นำชุมชนมองว่า การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเป็นกระบวนการทำให้ประชาชนมีสิทธิ มีเสียงในการเสนอความคิดเห็นที่จะนำพาชุมชนเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า ไปสู่ความทันสมัย ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของ ความรู้สึกเป็นบทบาทหน้าที่ต้องกระทำเพื่ออำนาจการต่อรองและแก้ไขปัญหของตนเองและชุมชน กลุ่มของประชาชนมองว่าผลประโยชน์ที่ตนเองและชุมชนได้รับจากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง คือ ปัญหาได้รับการแก้ไขทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ได้รับงบประมาณพัฒนาชุมชนเพิ่มขึ้น ครอบครัวมีความเข้มแข็งมีรายได้เพิ่มและมีอำนาจต่อรองในรูปแบบของกลุ่ม ได้รับความไว้วางใจในชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้ผลประโยชน์ที่สำคัญคือมีบทบาทในการกำหนดแผนชุมชนมากขึ้น สอดคล้องกับข้อเสนอขององค์การอนามัยโลกที่ว่า ปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ปัจจัยของสิ่งจูงใจ จากสภาพความเป็นจริงชาวบ้านที่จะเข้าร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งในแง่การร่วมแรง ร่วมทรัพยากร หรืออื่นๆนั้น มีเหตุผลว่าตนจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ตนกระทำไป ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องการกระตุ้นให้เกิดสิ่งจูงใจ

ด้านปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชน เป็นบทบาทหน้าที่ของทุกคนในชุมชนปัจจัยหนึ่งที่เอื้อหรืออาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนา เพศ ในกลุ่มของผู้นำชุมชนมีเพศชายตอบแบบสอบถามมากกว่าเพศหญิง วิเคราะห์ได้ว่าใน

กลุ่มนี้เพศชายมีบทบาทมากกว่าเพศหญิง ซึ่งอาจเกิดจากระบบสังคมของชุมชนที่เน้นหรือให้โอกาสเพศชายมากกว่าเพศหญิง แต่บทบาททางด้านการพัฒนาของเพศหญิงเพิ่มมากขึ้นจากการตอบแบบสอบถามมีเพศหญิงมากกว่าในกลุ่มประชาชน วิเคราะห์ได้ว่าเพศหญิงเป็นเพศที่มีความสามารถในทางปฏิบัติ การให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนมากกว่าเพศชาย ในด้านความพร้อมด้านเศรษฐกิจ บุคคลที่มีอาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง มีความพร้อมย่อมที่จะแบ่งปันเวลาของตนเองไปพัฒนาชุมชนที่ตนพักอาศัยแต่จากการตอบแบบสอบถามแล้วอาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจมีปัจจัยต่อการมีส่วนร่วมน้อยมาก ด้านความเชื่อในการพัฒนาชุมชนทั้งกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในเรื่องของการเป็นผู้ช่วยควรเชื่อฟังผู้ใหญ่ วิเคราะห์ได้ว่าการอบรมสั่งสอนเยาวชนหรือลูกหลานในชุมชนเทศบาลเมืองโนนสูง-น้ำคำ มาจากรากฐานของการปกครองภายในครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยการปกครองพื้นฐานและเล็กที่สุดกล่าวคือ เป็นลูกต้องเชื่อฟังพ่อแม่ เป็นเด็กหรือมีอายุน้อยกว่าต้องเชื่อฟังหรือผู้ที่มีอายุมากกว่า นั่นหมายถึง การที่ผู้ใหญ่พูดอะไรควรเชื่อฟังในฐานะผู้ที่มีประสบการณ์มาก่อน ถึงอย่างไรก็ตามยังมีกลุ่มที่ทำตามคนรุ่นก่อนที่เคยทำมาทั้งกลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มประชาชน ด้วยการพัฒนาชุมชนในฐานะของส่วนรวม สิ่งไหนที่ทำแล้วประสบความสำเร็จก็ควรสืบสานทำต่อไป สิ่งไหนที่คนรุ่นก่อนทำแล้วล้มเหลวก็ควรที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ยังมีความเชื่อเรื่องผีและข้อห้ามของคนรุ่นก่อน ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน เรื่องไหนควรที่จะทำได้ สิ่งไหนทำไม่ได้ วิเคราะห์ได้ว่า ความเชื่อไม่ได้ขัดขวางการพัฒนาแต่เป็นการห้ามปรามมิให้กระทำอันจะเกิดความแตกแยกความสามัคคี ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน การพัฒนาชุมชนโดยชุมชนนั้นเป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่ควรให้การสนับสนุน แต่การพัฒนาในบางเรื่องเป็นสิ่งที่เกินความสามารถของชุมชนที่จะกระทำโดยลำพังได้ อาจเป็นเพราะข้อจำกัดบางประการ สิ่งหนึ่งที่มีส่วนสนับสนุนให้การพัฒนาชุมชนกระทำในกิจกรรมต่างๆ ก็คือ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณ องค์ความรู้ วัสดุสิ่งของ หรือแม้แต่บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านนั้นๆ

5. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา พบว่า ผู้นำชุมชนและประชาชนมีแนวคิดในการพัฒนาชุมชน เน้นบทบาทหน้าที่ของทุกคนในชุมชนต้องช่วยกันตั้งแต่เข้าร่วมกิจกรรม การดำเนินงาน และการประเมินผล รวมถึงการแสดงความคิดเห็นผ่านเวทีประชาคม การทำแผนชุมชน และการรวมกลุ่มเพื่ออำนาจการต่อรองในขอบเขตของการตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาของชุมชน โดยได้รับประสบการณ์การพัฒนาจากบุคคลภายในและภายนอกชุมชน รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนจะแสดงออกในลักษณะการตัดสินใจ การควบคุมกำกับดำเนินงานให้เป็นไปตามแผน ส่วนประชาชนแสดงออกในลักษณะของการปฏิบัติตามแผน ภายใต้การตัดสินใจด้วยตนเอง ประชาชนได้รับผลประโยชน์คือ ปัญหาของชุมชนได้รับการแก้ไข ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำแผนชุมชนมากขึ้น ได้รับงบประมาณมากขึ้น ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ด้านปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ อาชีพ รายได้ การศึกษา มีผลต่อการพัฒนาชุมชนน้อย และด้านปัจจัยภายนอก เช่น การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชน การสนับสนุนทางสังคม ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและเอกชน มีผลต่อการพัฒนาชุมชนมาก กล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งมากกว่าทุนทางสังคม

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา คือ การกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสร้างความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงาน ผลประโยชน์ที่พึงได้รับให้ชัดเจน เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนแสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นแม้แต่คนที่มีฐานะยากจน ด้อยโอกาส ได้รับความเชื่อถือน้อย ต้องได้รับการตอบสนองอย่างเท่าเทียมกัน อีกทั้ง การเมืองภาคประชาชนต้องปราศจากการแทรกแซงจากการเมืองท้องถิ่นเพื่อให้การตรวจสอบ ควบคุม กำกับ ประเมินผล เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ในส่วนของพื้นที่ของการพัฒนาต้องไม่แบ่งเขตฐานเสียงฝ่ายค้าน ฝ่ายบริหาร ควรถือว่าทุกชุมชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลต้องได้รับการพัฒนาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และควรมีการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้เพศหญิงพัฒนาตนเองตามความรู้ ความสามารถ เป็นผู้นำชุมชนและสมาชิกสภาเทศบาลตามสัดส่วนของประชากร

นอกจากนี้ การพัฒนาชุมชนในสถานการณ์ของการขัดแย้งทางความคิดควรรับฟังความคิดเห็นของเสียงส่วนน้อย แล้วนำไปพิจารณาความเป็นไปได้ของมุมมองที่แตกต่าง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป คือ หากมีการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาเจาะลึกถึงแนวคิด นโยบาย ของกลุ่มการเมืองท้องถิ่น ที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนแบบบูรณาการ และมีการศึกษาในพื้นที่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นที่ยกฐานะเป็นเทศบาลใหม่ ว่าแนวคิดประสบการณ์การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนในการพัฒนา ชุมชนเป็นอย่างไรและเน้นหนักไปในทิศทางใด รวมทั้งการศึกษาถึงแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้าง ความตระหนักในเรื่องของการสร้างเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมในมุมมองทางการเมือง การปกครอง นอกจากนี้ ควรศึกษาบทบาทเจ้าหน้าที่ประจำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมของ ชุมชนในฐานะบุคลากรของรัฐและสมาชิกของชุมชน

6. การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการศึกษาในครั้งนี้ มีประโยชน์ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง โดยเป็นแนวทางในการ ทำความเข้าใจถึงแนวคิด ประสบการณ์ ของผู้นำและประชาชนในการกำหนดนโยบาย แก้ไขปัญหา ประเมินผล การ พัฒนาชุมชนของตนเอง เข้าใจถึงการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนในการพัฒนาชุมชน และนำไปใช้เป็น แนวทางปรับใช้เพื่อพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่อื่นๆต่อไป

7. เอกสารอ้างอิง

- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และ กรณีตัวอย่าง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: สิริลักษณ์การพิมพ์.
- พีรธร บุญยรัตน์ และคณะ. (2552). การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน. พิษณุโลก : สถาบันเพื่อสร้างความ เข้มแข็งให้ชุมชนมหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มณฑล เอกอดุลย์พันธ์. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา : ตลาดน้ำ ตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ รศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิรัตน์ ธรรมนารถสกุล. (2542). ทูทางสังคมในองค์ความคิดในเรื่อง ความเข้มแข็งของชุมชน. กรุงเทพฯ : โครงการพัฒนาดัชนีความเข้มแข็งของชุมชน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). เครือข่าย : ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริม วิชาทกิจชุมชน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). ทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (ฉบับชุมชน “แผนฯ 11...สู่สังคมแห่งความสุขอย่างมีภูมิคุ้มกัน”. นนทบุรี : บริษัทสหมิตรพรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด
- Bacon, J. (2012). *The Art of Community: Building the New Age of Participation*. 2nd ed. CA : O'Reilly Media.
- Block, P. and McKnight, J. (2010). *The Abundant Community: Awakening the Power of Families and Neighborhoods*. New York : Berrett-Koehler Publishers.
- Green, G.P. and Haines, A.L. (2011). *Asset Building & Community Development*. London : SAGE.
- Phillips, R. and Pittman, R.H. (2009). *An Introduction to Community Development*. New York : Routledge.
- Sheffield, E.C. (2011) *Strong Community Service Learning (Adolescent Cultures, School & Society)*. New York : Peter Lang Publishing.